

शेतीकरीता जैविक बुरशीनाशक “ट्रायकोडर्मा” एक वरदान

श्री. आर. डी. चव्हाण
विषय विशेषज्ञ (किटकशास्त्र)

डॉ. एन. एस. देशमुख
कार्यक्रम समन्वयक (प्र.)

श्री. एम. व्ही. भोमटे
विषय विशेषज्ञ (कृषिविद्या)

कृषी विज्ञान केंद्र, हिवरा, गोंदिया

शेतकऱ्यांना त्यांच्या शेतामध्ये कापूस, कडधान्य पिके, तेलबिया पिके व भाजीपाला तसेच ऊस पिकावर मर, मुळकुज, खोडकुज, मुळावरील गाठीचा रोग इ. अनेक प्रकारचे रोग आढळून येतात या रोगांना कारणीभूत फ्युजारिअम, व्हर्टिसिलीयम, रायझोक्टोनिया, स्क्लेरोसियम, फायटोफथोरा या विविध बुरशी आहेत. या बुरशींना नियंत्रित करण्यासाठी जैविक बुरशीनाशक ट्रायकोडर्माचा उपयोग करावा.

ट्रायकोडर्मा हि बुरशी पिकाला हानीकारक नसून, ती बियाण्यावरील रोग पसरविणाऱ्या बुरशीची वाढ होऊ देत नाही व रोगकारक बुरशीचा नायनाट करून पिकाचे संरक्षण करते.

ट्रायकोडर्माची कार्यपद्धती:

ट्रायकोडर्मा हि बुरशी इतर हानीकारक बुरशींच्या धाग्यांना विळखा घालून आपले साम्राज्य पसरविते व त्यातील पोषक द्रव्य शोषून घेते परिणामी अपायकारक बुरशींचा बंदोबस्त होतो. तसेच हानीकारक बुरशींना लागणारे कार्बन, नायट्रोजन, विटॅमिन इ. ची कमतरता निर्माण होऊन हानीकारक बुरशींची वाढ खुंटते.

ट्रायकोडर्माचा वापर:

पिके	रोग	वापराची पद्धत	वापरण्याचे प्रमाण
सर्व पिकांसाठी	मर, मुळकुज, खोडकुज	बीजप्रक्रिया करणे	पेरणीच्या वेळी ४ ग्रॅम ट्रायकोडर्मा प्रति किलो बियाण्यास हाताने चोळावे.
सर्व पिकांसाठी	मर, मुळकुज, खोडकुज	माती प्रक्रिया	१ ते २.५ किलो ट्रायकोडर्मा २५-३० किलो चांगल्या कुजलेल्या शेणखतात मिसळून एक एकर क्षेत्रातील मातीत मिसळावे व लगेच पाणी द्यावे.
डाळिंब व इतर फळझाडे	मर, मुळकुज	द्रावणाद्वारे झाडाच्या बुंध्याजवळ	१० ते १५ ग्रॅम ट्रायकोडर्मा एक लिटर पाण्यात द्रावण करून झाडाच्या बुंध्यापाशी टाकून मातीने झाकावे.

त्याचप्रमाणे ही बुरशी ग्लायटॉव्झीन व विहरीडीन नावाचे प्रतिजैविक निर्माण करते जे हानीकारक बुरशींना मारक ठरतात. ट्रायकोडर्मा बुरशी काही प्रमाणात सुत्रकृमीचे नियंत्रण करते असे प्रयोगांती आढळून आले आहे. ट्रायकोडर्मा बुरशी मातीतील सेंद्रिय पदार्थ कुजण्यास मदत करते त्यामुळे सेंद्रिय खत निर्मितीमध्ये ऊसाचे पाचट कुजण्याकरीता उपयोग होतो.

ट्रायकोडर्माचे फायदे:

बियाण्यास ट्रायकोडर्मा या बुरशीची बीजप्रक्रिया केल्यामुळे उगवण शक्ती वाढण्यास मदत होते तसेच इतर हानीकारक रोगजन्य बुरशींचा नायनाट होतो. जमिनीतील सेंद्रिय पदार्थ कुजवून देण्यास मदत करते. त्यामुळे जमिनीचा पोत सुधारतो. पिकाच्या संपुर्ण वाढीच्या अवस्थेपर्यंत पिकाचे संरक्षण करते. ट्रायकोडर्मा ही बुरशी नैसर्गिक घटक असल्यामुळे पर्यावरणावर विपरीत परिणाम होत नाही व त्यामुळे मानव, प्राणी व पक्षी इ. च्या आरोग्यास धोका राहत नाही. तसेच ही बुरशी मातीतील सेंद्रिय पदार्थांवर वाढत असल्यामुळे रासायनिक बुरशीपेक्षा जास्त काळ प्रभाव टिकून राहतो व पिकांचे संरक्षण अधिक चांगल्या प्रकारे होते.

(संपर्क: +९१ ८८०६८४१३१३)